

Slægtsnavnet – PUGDAL !

Ifølge Danmarks Statistik findes der i dag (februar 2023) kun 17 personer i landet med efternavnet **Pugdøl** (og 5 med navnet **Pugdahl**).

Heraf bor de fleste i Hjørring. De har imidlertid ingen relationer til ”**Pugdølterne**” fra Vildbjerg.

Den ældst registrerede ”**Pugdøl**” i vores slægt er **Lars Andersen Pugdal**, født ca. 1732, død 14. november 1789 (57 år gammel).

Min generations relation til **Lars Andersen Pugdal**: (eksempel)

Leif Andersen > Jørgen Peder Andersen > Jens Sivert Pugdal Andersen > Severine Kristine Jensen >
mig min far hans far hans mor

Dorthe Kirstine Christensen > Kirsten Larsdatter > Lars Andersen Pugdal
hendes mor hendes mor hendes far

Pugdøl-navnet fra Vildbjerg dukker ”i nyere tid” op i vores familie, da **Jens Sivert Pugdal Andersen**, født den 27.03.1879, får det indføjet som dåbsnavn, skønt han ikke bliver født på Pugdal Mark som de andre af hans 8 søskende (men måske derfor?). Kun søsteren, **Dorthea Kirstine Pugdal Andersen**, døbes også med mellemnavnet.

Moderen, **Severine Kristine Jensen**, er født på Pugdal Mark (Pugdølhus), hvilket må have været inspirationskilden til mellemnavnet. **Severine Kristine Jensens** ældre søster, **Severine Maria Kirstine Jensen** – gift med gårdmand **Jens Riis Pedersen** (Nørre Pugdal) – har 6 år tidligere døbt en søn, **Jens Sigvard Pugdal Pedersen** (f. 1873), samt endnu en søn, **Søren Kristian Pugdal Pedersen** (f. 1875). Han ændrer i 1905 navn til **Søren Kristian Pugdal Grimstrup**, mens en datter, **Dorthea Kirstine Maria Pedersen** (f. 1868) i 1913 ændrer navn til **Kirstine Maria Pugdahl Pedersen**.

Ingen af **Jens Sivert Pugdal Andersen** og **Ellen Kristine Pedersens** 9 børn døbes ”**Pugdøl**”. **Aage Andersen** og **Anine Margrethe Andersen** får det tilføjet den 10.05.1989, jvf. Lov af 29.04.1981 om navneforandring, men navnet dukker igen op i næste generation, hvor først **Ejnar Christian Andersens** og siden **Oda Andersens** og **Anine Margrethe Andersens** børn døbes – **Pugdøl** – som ”mellemnavn”. **Jens Marius Andersen** (søn af **Laurits Severin Andersen**) får det tilføjet som mellemnavn den 08.12.1987, så hans 2 døtre også kan få det tilføjet. **Pugdøl**-navnet føres derefter videre som mellemnavn af adskillige børn i næste generation.

Der findes 2 Pugdal – stednavne i Danmark.

1. Pugdal (bebyggelse) i Thisted kommune – lidt øst for Hanstholm.
(har sandsynligvis lagt navn til de fleste ”**Pugdalerne**” i diverse slægtshistorier samt de nuværende i Hjørring).

2. Pugdal Mark – Pugdal Gårde i Vildbjerg.

I forskellige artikler på nettet kan om sidstnævnte sted bl.a. læses:

- Herning Museum har i årsberetningen fra 2008 beskrevet udgravningen af 2 huse fra før-romersk jernalder (500 år f.v.t. – år 1 e.v.t.) på Pugdal Gårde (mon beboerne her er aner til nutidens ”**Pugdalerne**” ?
- Pugdal Mark har også lagt jord til en flygtningelandsby i 1990’erne.
- Området er nu udstykket til parcelhusgrunde og industriarealer omkring Pugdalvej og Pugdalvænget.

Men ”**Pugdalerne**” fra Vildbjerg er som sagt ikke de eneste ”**Pugdalerne**”.
Personer med mellem - eller efternavnet Pugdal findes der adskillige af i diverse slægtshistorier m.v.

F.eks :

Peder Michelsen Pugdal f. 1653 i Hansted

Søren Andersen Pugdal (1659 – 1724) i Thisted amt

Niels Pugdal, Højme v. Odense (omtalt i skifteprotokol fra 1761)

En ny navnelov (af 20. april 1904) gav danskere mulighed for at tage et nyt slægtsnavn – men trods alt ikke efter frit valg. Familier med slægtsnavne kunne anmelde deres navn til en liste over forbeholdte navne (navne, der ikke kunne tages af andre). Denne liste, der i første omgang kom til at omfatte 7.391 navne, indeholdt ikke navnet Pugdal, men på en senere opdateret udgave figurerer navnene **Pugdahl**, og **Pugdahl-Pedersen**. Reglerne foreskrev desuden, at man heller ikke kunne få et navn, der i stavemåde og/eller udtale mindede om et forbeholdt navn, hvorfor ingen fremover kunne erhverve Pugdal som efternavn.

Ifølge den seneste navnelov (2005) er det dog nu muligt at erhverve sit mellemnavn (f. eks. **Pugdahl**) som slægtsnavn mod betaling af et gebyr (kr. 460,00).

Andre vil derimod ikke være i stand til ”at købe” navnet. Dette kan kun lade sig gøre med navne, som mindst 2000 danskere i forvejen hedder.

Om Pugdal-slægterne – samt lidt om kirkebøger og navnelove.

Den ældste ane, der med sikkerhed kan spores via kirkebøgerne, er som tidligere nævnt **Lars Andersen Pugdal**, født 1732 – død 14.11.1789.

Den ældste kirkebog fra Vildbjerg sogn er en fællesbog for sognene: Vildbjerg – Timring – Nøvling 1725 – 1832.

For Vildbjerg sogn er fødte registreret fra 1734, copulerede (gifte) fra 1735, døde fra 1780 og konfirmerede fra 1794.

Kirkebøger blev i Danmark indført ved lov i 1645, men mange af de ældste er gået tabt p.g.a. dårlige opbevaringsforhold. Der var ingen regler for, hvordan bøgerne skulle føres – det var op til den enkelte præst. Bøgerne fra 1700-tallet er derfor meget uens. I nogle er de forskellige kirkelige handlinger opført i kronologisk rækkefølge, andre er opdelt i afsnit efter kirkehandlingens art.

Først fra 1828 blev der afstukket ensartede regler for landets kirkebøger. Der skulle i alle sogne anvendes fortrykte protokoller, ligesom de skulle føres i 2 eksemplarer – en hovedministerialbog og en kontramministerialbog. I dag er kirkebøgerne blevet digitaliseret.

Før 1828 fandtes i Danmark ikke en egentlig navnelov. Nyfødte fik kun et dåbsfornavn indført i kirkebogen, og som et slags efternavn fik man ”et patronym”, dvs. en afledning af faderens fornavn tilhæftet ”sen” for drengene og ”datter” for pigerne, eller også brugte man - som en slags efternavn - stedsbetegnelsen, hvor man var født eller boede. Senere kunne man få ”efternavn” afledt af ens erhverv.

Især i Gimsing sogn, hvor en af **Ellen Kristine Andersens, f. Pedersen** tipoldefædre stammede fra, er der i kirkebogen mange eksempler på anvendte efternavne – **Laurs Karmand, Jens Skrædder, Mikkel Væver, Niels Post, Laurs Kudsk** og **Hans Christian Bogbinder**.

I kirkebøgerne indførte man tit kun dåbsdagen (kun den havde betydning for personens tilknytning til kirken) og ikke den egentlige fødselsdag.

Når man leder efter sine aner i de forskellige folketællinger op gennem 1800-tallet, må man med nutidens øjne undres over, at mange ikke kendte deres egen alder, idet der tit er store uoverensstemmelser mellem den af de enkelte personers opgivne alder i året for folketællingen og fødselsåret i kirkebogen.

Først i 1828 kom en dåbsforordning (landets første navnelov), der fastslog, at alle nyfødte skulle have et fast slægtsnavn og ikke længere blot et patronym eller andet (mere eller mindre selvkomponeret) efternavn. Loven havde dog svært ved at trænge igennem. Især i landsognene fortsatte man med at gøre, som man plejede. Dette betød, at der i 1857 kom en lov, der indskærpede og præciserede reglerne for brug af faste slægtsnavne (efternavne).

Denne lov havde dog til følge, at stort set alle familier havde et –”sen” – efternavn, og at alt for mange hed det samme. Dette voldte efterhånden store problemer for den offentlige administration (f. eks. ved indkaldelse af unge mænd til militærtjeneste), hvorfor en ny navnelov af 1905 havde til hensigt at skabe en større mangfoldighed i folks efternavne.

I kirkebogen for Vildbjerg – Timring – Nøvling 1725 – 1832 er **Lars Pugdal** opført som far til 7 børn. Hans kone, **Dorthe**, er ikke nævnt i forbindelse med fødslerne, men i en delvis overlappende kirkebog: Vildbjerg – Timring 1780 – 1816, er datteren, **Kirsten Larsdatter** (født 1783) også opført, og her angives forældrene som **Lars Andersen** og **Dorthe Jensdatter**.

Kirkebogens nøjagtige ordlyd:

”D.7.decembr.

Domca 2da adventi loed Lars Andersen af Pugdal og hustru Dorthe Jensdatter deres datters dåb publiceres som Kiersen kaldet”.

I senere folketællinger er hendes navn dog angivet som **”Kirsten”**.

Også i forbindelse med hans død i 1789 er **Lars** i kirkebogen kun benævnt som **Lars Pugdal**.

På nettet findes et andet stamtræ, hvor **Lars Andersen Pugdal** er omtalt. Det er udarbejdet af efterkommere af **Kirsten Larsdatters** søster, **Ane Kirstine Larsdatter**.

Hvis man bladrer i diverse kirkebøger fra Vildbjerg sogn, støder man på flere personer med efternavnet, **Pugdal**, uden at de direkte kan sættes i relation til ”vores familie”.

Der har været flere ejendomme i Pugdal-området, hvorfor andre familier også har anvendt navnet.

Det kan være et særdeles vanskeligt og tålmodighedskrævende arbejde at spore de forskellige aner, f.eks. **Jens Sivert Pugdal Andersens** bedstemor, **Mette Kirstine Gjødesdatter** født den 25.10.1812.

Hun bliver gift 3 gange (de 2 første ægtefæller dør begge i en ung alder) og sammen med sin 3. ægtefælle flytter hun på et tidspunkt fra sognet (Rind sogn) til Sunds, hvor hun dør den 13.02.1885, 72 år gammel. Fundet af denne oplysning er rent held, da der findes ikke mindre end 121 kirkesogne alene i Ringkøbing amt.

Døde			Dvindefion.		
Dødsbogen.	Begravelsesbogen.	Den Dødes For- og Tilnavn.	Stand, Haandtering og Opholdssted	Ålder.	Døds anført i det alm. Jeonf. Reg.
13 Februar	20 ^{de} Februar	Mette Kirstine Gjødese	Afstand St. Sørensen's Køkken i Høllenghede	72	gult

Mette Kirstine Gjødese's (Gjødese) dødsnotits i kirkebogen, Sunds sogn.

Det samme gælder **Ellen Kristine Pedersens** bedstemor, **Ane Christensen** født den 13.10.1838. Ifølge kirkebogen, Nr. Felding sogn, afgangslisten, forlader hun sammen med sin mand, **Laurids Sørensen**, sognet den 18. november 1868 og flytter til Holstebro.

I folketællingen 1870 er hun igen registreret i Nr. Felding sogn (hendes ægtefælle, **Laurids Sørensen**, fraværende fra sognet – daglejer i andet sogn), men ved næste folketælling 1880 bor hun ikke længere i Nr. Felding eller i de nærmest liggende sogne.

I folketællingen 1890 er hun registreret i Holstebro, et sidehus i Skolegade. Hendes alder er angivet til 49 år (*burde være 51 år*). Hun har påtegningen "F" = fraskilt, fødested: Asp sogn, og hendes erhverv er angivet som "vask", arbejdssted: Holstebro.

Sidehus 2	1	Ane Christensen	49	F	Folkebank	Asp Rygt	Asp	Vasker	Holstebro
-----------	---	-----------------	----	---	-----------	-------------	-----	--------	-----------

Ane Christensen i Folketællingen 1890, Skolegade, Holstebro.

Ved folketællingen 1901 er hun registreret i Struer sogn, men midlertidigt fraværende.

Ifølge Københavns Politis Registerblade flytter hun pr. 1. maj 1901 fra Struer til København, hvor en af hendes døtre er bosat. Her bor hun dog kun 4 år indtil turen går retur til Struer.

Efter nogen tids søgen lykkedes det at finde hendes dødsnotits i Struer sogns kirkebog.

16	16. Jul. 1914 Bjerggade 16 Struer By og Sogn Hjerm Herred	Struer Sogn Kirkegaard Hjerm Herred 22. Jul. 1914	Ane Christensen	Født den 13. Okt. 1838 i Struer Født: Asp Sogn, Hjerm Herred Datter af Andrius Christen Pedersen og Kirsten Ullev. Christen en Jense's datter, Asp Sogn Hun er fraskilt Hørdem Født den 13. Okt. 1838 i Bak, Holstebro	75 År	Sognpræst
----	--	--	--------------------	---	-------	-----------

Ane Christensens dødsnotits i Struer sogns kirkebog.

Ane Christensen død den 16. juli 1914 og begravet den 22. juli s.å. Hun betegnes som "fattiglem" boende Bjerggade 15, Struer. Forældrenes navne samt hendes fødesogn er anført, ligesom der er oplyst, at hun var fraskilt manden, "fattiglem" **Laust (Laurits) Sørensen** bosat i Holstebro.

Ægtemanden **Laurits Sørensen** vender dog på et tidspunkt hjem til Nr. Felding, hvor også han dør som fattiglem på Nr. Felding fattiggård den 12.02. 1924. I forbindelse med hans dødsnotits er det anført, at han havde været gift med **Ane Christensen**, hvilket er i overensstemmelse med oplysningen i FT 1890, at hun er fraskilt.

/	1924 - 17 Februar Fattiggården Nr. Felding Sogn Ulfborg Herred	Nr. Felding Sogn Kirkegaard Ulfborg Herred 1924 - 20 Februar	Laurids Sørensen	Fødtlevende Arbejdsmand i Nr. Felding, død som Fattiglem. Søn af Hansens from Næstved Bæk i Strandby, hustru af Laurids Halle Kristine Lauridsdatter. Har været gift med Ane Christensen fra Fousing.	88 år	Ligbrugs Fattiggård.
---	---	---	---------------------	---	-------	-------------------------

Laurids Sørensens dødsnotits, Kirkebogen i Nr. Felding

Ellen Kristine Pedersens bedstefar på faderens side, Peder Jørgensen, er også vanskelige at spore. **Peder Jørgensen** (udlagt barnefader) er tilsyneladende en tilfældig tjenestekarl i sognet. Hverken ved folketællingen før eller efter sønnen, **Jørgen Pedersens** fødsel, er han registreret som boende i sognet.

Lidt mere Pugdal – historie !

I 1921 udkom en bog om Vildbjerg sogn skrevet af forfatteren **Konrad Understrup**. Flere af "Pugdal-slægtens" aner er portrætteret i bogen, og nedenstående historier er hentet fra bogen suppleret med oplysninger fra kirkebøger og folketællinger. (*Konrad Understrup: Vildbjerg sogn, Herning Ny Bogtrykkeri 1921*).

"Pugdal-slægtens" aner har ejet og beboet gårde i ejerlavene, Burgaard og Pugdal.

Om Burgaard : Hvad første led i ordet hentyder til er uvist. En forklaring kunne være, at der har groet kraftige "burrer" i området, som dermed har lagt navn til gårdene.

I 1498 hører gården under Lundenæs Slot. I 1610 benævnes gården "Burdgord". Ved udskiftningen kort efter år 1800 var der i området 2 gårde, Over- og Neder Burgaard.

Om Pugdal : Som navnet antyder lå bebyggelserne i en dal. Første del af navnet kommer muligvis af "puge", som betyder en lille nisse. Man har nok ment, at nisserne i gammel tid holdt til her.

Ifølge kronens skøder sker der i 1625 et mageskifte mellem kongen (**Christian IV**) og **Gert Rantzau af Breitenburg**, som bl. a. i Vildbjerg sogn til kongen afstod en gård i "Pugedal".

Ejer af matriklen i "Pughdal" 1688 var Ole Christensen. Gården blev udskiftet i 1802, som 2 gårde, der fremdeles lå tæt sammen, Nørre Pugdal og Sønder Pugdal.

Det er **Jens Sivert Pugdal Andersens** mor, **Severine Kristine Jensen**, der har familierelationer til Vildbjerg. Slægtninge har ejet gården, Over Burgaard. Her residerede gårdmand, **Sigvard Christensen** indtil 1838, hvor han hængte sig (årsag ikke angivet). I kirkebogens dødsnotits står skrevet: *"Hængte sig; men blev på grund af fl. (flere) omstændigheder begr. (begravet) på kirkegården med jordpaakastelse"*.

Hans datter, **Inger Køll Sigvardsdatter** og ægtemand, **Jens Severin Sørensen**, overtog gården. **Jens Severin Sørensen** var en begavet mand, der en tid var både sognefoged og sognerådsformand. Oprindeligt havde han læst til lærer på seminariet. Som en kuriositet kan nævnes, at 4 af deres 6 børn blev gift med 4 søskende fra Meldgård i Rødding.

Over Burgaard var den gård, der lå nærmest ved kirken, hvorfor det var her folk spændte fra, når de kørte til kirke. Det blev fortalt, at de, der gav flest drikkepenge, fik deres heste passet bedst.

Efter **Jens Severin Sørensen** blev gården overtaget af den ældste søn, **Jens Sigvart Severin Jensen**, der imidlertid døde allerede i 1882, kun 36 år gammel. Hans enke solgte gården, som derefter blev nedrevet. Den vestlige del af jorden blev solgt til **Niels Mouritsen**, der på jorden opførte kroen, mens den østlige del blev købt af dyrlæge, **Knudsen**, der opførte Ny Over Burgaard på stedet. Her døde **Jens Severin Sørensen** den 5. september 1888.

Det meste af Vildbjerg by (den ældre del) blev siden opført på Over Burgaards marker.



Resterne af "Ny Over Buurgaard" opført af dyrlæge Knudsen eksisterer ikke længere.

Jens Køll Sigvartsen overtog i 1842 gården Nørre Pugdal ved at gifte sig med **Dorthe Kirstine Christensdatter**, enke efter gårdmand **Søren Christian Iversen**, der døde i november 1841 - kun 41 år gammel.

Jens Køll Sigvartsen, der var søn af ovenfor nævnte **Sigvard Christensen** (død ved selvmord i 1838), fik derved alligevel en gård, skønt det var hans søster og dennes mand, der overtog fødegården (Over Burgaard).

Jens Køll Sigvartsen menes at have bygget det daværende stuehus (nedrevet), der på den tid blev regnet for et meget flot byggeri og af en anseelig længde.

Ifølge forfatteren, **Konrad Understrup**, hørte Jens Køll Sigvartsen til det slægtsled, der tog sig en god dram og en ditto punch, men gammel blev han alligevel (91 år).

Det fortælles, at han jævnligt gik på besøg hos svogeren, **Jens Severin Sørensen**, i Burgaard, men hans søster, **Inger Køll Sigvartsen**, forsøgte at gemme sin mand, da det ofte gik løs med adskillige omgange. Når så **Jens Køll Sigvartsen** gik derfra med uforrettet sag, sagde han til sin store hund, der altid fulgte ham: ”Der vanker lidt her, Karo”!

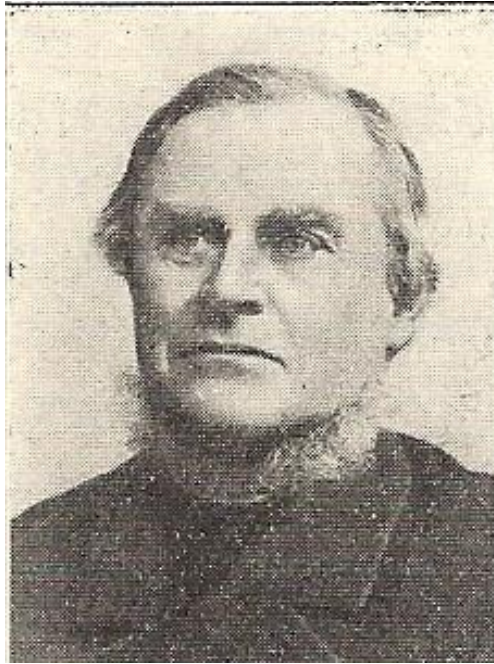


Jens Køll Sigvartsen og hustrus gravsten ved Vildbjerg Kirke.

Jens Køll Sigvartsens ældste datter, **Severine Marie Kierstine Jensen**, blev i 1865 gift med **Jens Riis Pedersen** (navneskifte i 1905 til **Jens Riis Grimstrup**). De overtog på et tidspunkt Nr. Pugdal, hvorefter **Jens Køll Sigvartsen** og hustru flyttede til et aftægtshus ved siden af gården.

Jens Riis Grimstrup og **Severine Marie Kierstine Jensen** blev regnet for et par intelligente folk, ligesom de var umådelige gæstfrie. Enhver, der kom der, fik spise og drikke. Hjemmet var propert, så det forslog noget, bl.a. havde de lange gardiner i stuerne, hvilket var sjældent den gang.

Jens Riis Grimstrup var en herlig mand og meget agtet af alle. Han handlede en del med kreaturer, og folk ville gerne handle med ham, da han var reel og bød straks, hvad hen omtrentlig ville give.



Jens Grimstrup

I 1881 byggede han en ny agerumlade ved gården med sit og sin hustrus navnetræk på den østre ende.

Jens Riis Grimstrup døde i 1908, 67 år gammel. Sønnen, **Peder Grimstrup**, overtog gården, men solgte den i 1911 til **Jens Kølbæk** for 44.000 kr.

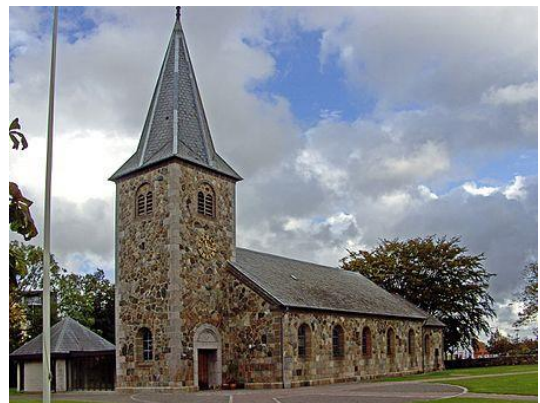


Jens Riis Grimstrup (f. Pedersen) og hustru Severine Maria Kjerstine Grimstrups (f. Jensen) gravsten ved Vildbjerg Kirke.

Konrad Understrup har bl. a. nedskrevet følgende beretning (sproget lettere redigeret af undertegnede):

Der var gilde i Neder Burgaard. Mens der spises, kommer **Jens Severin** ind. En hundehvalp løber rundt på gulvet. **Jens Severin** tager den i halen, svinger den rundt og vil slynge den over på manden fra Sønder Pugdal. Han var en stille mand, men det var ikke nemt at ramme en bestemt med en hundehvalp, så den faldt i stedet for i skødet på **Ole Lysgaard**. Ingen sagde noget. Man ville ikke forstyrre den gode tone. Ved ni-tiden ville **Ole Lysgaard** hjem. Han gik altid tidligt. Forsamlingen ville have, at han skulle blive, hvad han mod sædvane efterkom, så hans kone gik hjem alene. De fik en punch mere eller to. Så fik **Ole Lysgård** munden på gled. Han havde ikke glemt det med hundehvalpen. Han havde rejst meget omkring, men havde aldrig før fået en sådan behandling som i aften af **Jens Severin**. **Jens Køll** kom til for at hjælpe sin svoger, men **Ole Lysgaard** skubbede ham, så han faldt baglæns over. Så skulle han ikke have sagt mere. Det skulle **Jens Severin** heller ikke, for **Ole Lysgaard** var stærk, og der var ikke noget at bebrejde ham. Han deltog ellers normalt ikke i ”sjov” (ballade).

Tja - sådan var vores forfædre altså !!!



Vildbjerg gamle kirke (billede til venstre) **blev på grund af dens beskedne størrelse nedrevet og erstattet af den ny Vildbjerg Kirke i 1905** (billede til højre).

Samlet og redigeret af: **Leif Andersen i 2013 – revideret 2023.**